

ZYGMUNT MINEYKO (1840 – 1925)

Polsko-litewski szlachcic, naczelnik powiatu oszmiańskiego w powstaniu 1863, sybirak, oficer francuski w wojnie 1870, inżynier w Turcji, inżynier i archeolog w Grecji - odkrywca Dodony, oficer grecki w wojnie 1897 i w wojnach bałkańskich 1912/13 - „zdobywca” Joanniny, korespondent polskiej prasy na pierwszej, nowożytnej olimpiadzie w Atenach (1896), doktor honoris causa filozofii Uniwersytetu Lwowskiego (1923), kawaler wielu odznaczeń wojskowych: polskich, francuskich i greckich.

HONOROWY OBYWATEL GRECJI (1910)
PATRON POLSKIEJ SZKOŁY W ATENACH (2003)

1858

1862

1923

Opracowanie:

Marek Nadolski

Elżbieta Panajota Nadolska

ATENY 2025

KALENDARIUM ŻYCIA

1840

- **Zygmunt Mineyko** urodził się **11 maja 1840 roku w Wilnie**, na ziemiach Rzeczypospolitej, zagarniętych przez Imperium Rosyjskie w 1795 roku. Ród Mineyków należał do znaczniejszych rodów szlacheckich na Litwie, zasłużony dla Litwy i dla Rzeczypospolitej.

Grób rodziców Zygmunta w Wilnie

Bałwaniszki położone były przy drodze Holszany-Boruny (Białoruś)

Rodzice Zygmunta, **Stanisław Jerzy Mineyko** (1801-1857), powstaniec listopadowy (1830) i **Cecylia z domu Szukiewicz** (1818-1900), mieli posiadłość ziemską w **Bałwaniszkach** (około 1000 ha), gmina i parafia Holszany, powiat Oszmiany – obecnie Białoruś (siedziba rodowa po II WŚ już nie istnieje). Zygmunt już, jako dziecko obserwował konspiracyjną działalność ojca, liczne spotkania w domu, ale też nachodzenie carskiej policji, o czym wspomina w pamiętniku.

Oszmiana. Kościół parafialny św. Michała Archanioła według fotografii z 1894 r.

Holszany. Kościół parafialny św. Jana Chrzciciela

1848 – 1850

- Starszy o 3 lata od Zygmunta brat Eustachy miał poważną wadę wzroku, więc rodzice zdecydowali o prowadzeniu nauki dzieci w domu i zatrudnili odpowiednich nauczycieli.

1851 – 1857

- W wieku 11 lat Zygmunt zapisany został do Gimnazjum w Wilnie. Po kursie przygotowawczym przyjęty został do 2 klasy na rok szkolny 1852/53. Z pamiętnika Zygmunta wynika, że młodzież

wileńska w szkołach i zapewne na wszystkich ziemiach dawnej Rzeczypospolitej zagrabionych przez Imperium Rosyjskie, poddana była przemocy fizycznej i rusyfikacji. W 1855 roku po śmierci cara Mikołaja I miał miejsce proceder masowego zmuszania, także młodzieży szkolnej, do podpisywania przysięgi lojalności wobec nowego cara, Aleksandra II. Już w gimnazjum, należał do stowarzyszeń niepodległościowych: „Piątkowiczów” (spotkania odbywały się w piątki) i „Biblioteki Młodzieży Oszmiańskiej”.

1857

- Ojciec Zygmunta - Stanisław Jerzy Mineyko umarł w wieku 55 lat pozostawiając w Bałwaniszkach żonę Cecylię z kilkorgiem dzieci:

Albertyna	lat 21	(wyszła już za Aleksandra Tydmana, miała cztery córki)
Eustachy	lat 20	(ożeniony będzie ze Stefanią Ganówną, powstaniec styczniowy, 12 lat na Syberii, miał dwóch synów Romana i Zygmunta)
Zygmunt	lat 17	(ożeniony będzie z Prozerpiną Manari)
Julia	lat 14	(zmarła tragicznie w wieku 17 lat)
Rozalia	lat 12	(po tragicznej śmierci narzeczonego wyszła w późnym wieku za Zasimowskiego).

1858 – 1861

- Starsza młodzież, w wieku zdatnym do służby wojskowej była narażona na przymusowy pobór do armii carskiej na 35 lat. Każdy starał się uchronić od takiej katastrofy, stosując przekupstwo, wyjeżdżając z kraju albo wręcz uciekając do lasu. Zygmunt we wspomnieniach opisuje swoiste łapanki na uciekinierów, jeśli kontyngent nie został zrealizowany albo sakiewki carskich urzędników nie zostały napełnione.
- Według ówczesnych „ukazów” carskich, z rodzin szlacheckich jeden syn podlegał obowiązkowi poboru do wojska, bo tylko w ten sposób mogły zachować tytuł szlachecki. Z uwagi na chorobę oczu starszego brata – Eustachego, obowiązek ten spadł na Zygmunta.

Staraniem zapobiegliwej matki i szwagra Aleksandra Tydmana, po kursie przygotowawczym, Zygmunt przyjęty został do elitarniej **Mikołajowskiej Szkoły Inżynierii w Petersburgu** (o charakterze wojskowym), której komendantem był car Rosji, Aleksander II; był bardzo zdolnym studentem, jednym z 25 studentów rocznika 1859/60.

- Nawiązał kontakty z młodzieżą polską z innych uczelni. Wspólnie zorganizował Bibliotekę Polską. Młodzież polska w Petersburgu i w innych ośrodkach uniwersyteckich skupiła się wokół idei powstańczych. Już w 1859 roku kilkudziesięciu z nich (z Petersburga, Moskwy i Kijowa) wyruszyło do Włoch, do **Legionu Garibaldiiego**, który wyzwolił i zjednoczył Włochy. W pamiętniku Zygmunt wspominał o kontaktach z „weteranem polskich studentów w Petersburgu” i uczestniku Powstania 1863 - Konstantym **Kalinowskim** (straconym w Wilnie w 1864 przez reżim carski, odnalezionym i uroczyście pochowanym w 2019 roku).

- Na wieść o krwawej masakrze mieszkańców Warszawy na Placu Zamkowym **8 kwietnia 1861**, dokonanej przez wojsko rosyjskie, w której zginęło kilkadziesiąt osób; tak zapisał w pamiętniku

...Rząd moskiewski skierował strzały nagromadzonego żołdactwa przeciwko modlącej się publiczności i zrosił krwią szlachetną bruki miasta...

Zygmunt po drugim roku studiów opuścił szkołę i wrócił na Litwę. Stał się „apostosem propagandy powstaniowej”.

- Zagrożony aresztowaniem, jeszcze tego samego roku udał się do **Włoch** przez **Konstantynopol**, w którym przebywała liczna i dobrze egzystująca emigracja polska z powstania listopadowego (1830), z armii Generała Bema na Węgrzech (1848) i dezertarów z Wojny Krymskiej (1853).
- W drodze do **Genui** zatrzymał się w **Pireusie**. Zwiedził Akropol, Kerameikos i otoczenie pałacu króla Ottona „zbudowane na wzór więzienia” (Mineyko). Następny postój był w Ermoupoli na Syros. W Genui wstąpił do nowo otwartej **Szkoły Wojskowej**, ufundowanej przez **Garibaldię** i kierowanej przez **Ludwika Mierosławskiego** (przyszłego dyktatora Powstania Styczniowego 1863). Sam też prowadził wykłady z zakresu fortyfikacji wojskowych.

1862 - 1863

- Zygmunt Mineyko latem 1862 roku opuścił Genuę i udał się drogą morską do **Konstantynopola**, by na terenie okupowanym przez Turcję oczekiwać wybuchu powstania przeciwko Moskalom. W drugiej połowie roku Zygmunt zatrudnił się przy trasowaniu kolei żelaznej z Konstantynopola do Adrianopola w firmie francuskiego inżyniera Leger’a.
- Na wieść o wybuchu powstania 22 stycznia przedostał się przez Mołdawię i Lwów do kraju, w okolice Krakowa do rezydencji hrabiego Stanisława Tarnowskiego, gdzie otrzymał przydział do oddziału generała **Mariana Langiewicza**. Bierze udział w bitwach **17 i 18 marca 1863** pod **Chrobrzem i Grochowiskami** (jedna z najbardziej krwawych ale zwycięskich). Po rozpadzie oddziału Langiewicza został ujęty przez Austriaków i uwięziony w Krakowie, skąd udało mu się zbiec przy pomocy działaczek ruchu patriotycznego: Zofii Wodzickiej i Ludwiki Gropplerowej.

Po Świątach Wielkanocnych otrzymał od Rządu Narodowego nominację i nakaz udania się na Wileńszczyznę, dokąd udał się niezwłocznie trasą kolejową przez Wrocław, Bydgoszcz, Tczew, Królewiec, Augustów, Grodno do Wilna.

- W Wilnie został mianowany Naczelnikiem Powstania w powiecie Oszmiańskim. Przy pierwszym starciu z Moskalami oddział został rozbity i rozproszony 15 czerwca 1863 we wsi Rosaliszki (65 km od Oszmian). Ukrywając się na kwatery w pobliżu, w wyniku zdrady wpadł w ręce policji carskiej i po torturach skazany został na śmierć. Dzięki Matce i rodzinie, za 9 tysięcy rubli, kara śmierci została zamieniona na 12 lat ciężkich robót w kamieniołomach syberyjskich.

- Jesienią 1863 roku na dworcu kolei żelaznej w Wilnie miało miejsce dramatyczne pożegnanie grupy skazańców z rodzinami, które, choć z oddali, pragnęły ostatni raz popatrzeć na nieszczęśników. Jest wśród nich Zygmunt Mineyko, który tak opisał to pożegnanie (za A. Nowickim):

„...dosięgnął mnie wzrok przenikający do głębi duszy, zarysowując się w niej na stałe. Był to wzrok potężny zbolalej rozpacz matki, udzielającej błogosławieństwo pożegnalne synowi. Był to wzrok stający się moją własnością, towarzyszący wszędzie...”

- Skazańcy koleją żelazną przewożeni byli do Moskwy, a dalej pieszo pokonywali dziennie 30-40 km (tzw. „etap”).
- W pobliżu miasta **Perm** (przed Uralem), Zygmunt Mineyko spotkał grupę więźniów, w której było wielu **francuskich uczestników Powstania Styczniowego (1863)**. Zygmunt zapamiętał ich nazwiska.
- W samym Permie, gdzie Zygmunt z uwagi na stan zdrowia (tyfus) został na dłużej, zaprzyjaźnił się z naczelnikiem „etapu”, oficerem greckiego pochodzenia – pułkownikiem **Papadopulosem**. Był goszczony w jego domu, gdzie długo rozmawiali o losie ich ojczyzn. Jak potem Zygmunt napisze w pamiętniku: „**po tych spotkaniach stałem się filhellenem**”. Po latach potwierdzi to walką i pracą inżyniera w Grecji.

1864 - 1865

- Wczesną wiosną 1864 roku, na trasie **Tobolsk-Tomsk** (Rosja południowo-środkowa) umarł przyjaciel Zygmunta – Strumiłło, który był skazany tylko na osiedlenie na Syberii. Z uwagi na fizyczne podobieństwo, Zygmunt przybrał tożsamość zmarłego przyjaciela i pozostał w Tomsku, jako wolny osiedleńca.
- Już po kilku miesiącach, po uzyskaniu odpowiednich dokumentów i zgromadzeniu środków finansowych oraz zakupie koni Zygmunt wraz z dwoma towarzyszami niedoli (Okińczycem i Waszkiewiczem) przedostał się przez Moskwę do **Petersburga**, z Petersburga do **Holandii**, pod przybranym nazwiskiem, jako hrabia von Mebert.
- Po uzyskaniu dokumentów wyjechał do **Paryża**. Tam służbie imigracyjnej przekazał listę francuskich powstańców styczniowych, którzy przebywali w syberyjskich kamieniołomach. Wstąpił do Komitetu Emigracyjnego 1863 r., który kieruje go na studia do francuskiej **Akademii Sztabu Generalnego**. W Paryżu rozpoczął też wykłady w Polskiej Szkole Wojskowej.

1866-1867

- Zygmunt ukończył elitarną Akademię Sztabu Generalnego (Ecole d'Application d'Etat Major) po pomyślnym zdaniu egzaminu. Po powrocie skazańców francuskich z Syberii (o których upomniął się wcześniej Zygmunt) otrzymał stypendium – 200 franków w złocie.

1868

- Po ukończeniu Akademii Sztabu Generalnego (2 lata) otrzymał propozycję wyjazdu do Algierii, którą odrzucił, bo jak napisał: **jako syn ujarzmionego narodu nie może brać udziału w ujarzmianiu drugiego narodu.**

1869

- Od przyjaciela, inż. Alojzego Przeździeckiego (krewny) z Konstantynopola, poznanego podczas pobytu w 1862, otrzymał ofertę pracy przy budowie kolei żelaznej w Bułgarii (Adrianopol - Ruse); na obszarze znajdującym się od kilkuset lat pod zaborem tureckim.

1870 - 1871

- Przerwał pracę przy budowie kolei i wyjechał do Francji bronić jej przed Prusakami. Otrzymał stopień majora i odznaczenie.
- Po powrocie z Francji wziął udział w budowie kolei z Konstantynopola do Izmit. Zdobył opinię znakomitego inżyniera i topografa tak potrzebnego przy projektowaniu i budowie obiektów liniowych (drogi, koleje, mosty, regulacje rzek) oraz przy kreśleniu map.

1872

- Z nadania władz tureckich został **naczelnym inżynierem Tesalii i Epiru** z siedzibą w **Joaninie**. Prowincje te pozostawały jeszcze pod zaborem tureckim do czasu wojen bałkańskich 1912-1913. Nadzorował budowę dróg, kolei, mostów, a także fortyfikacji.
- Zainteresował się historią i archeologią terenu, na którym działał. Opracował **mapę etnograficzną Epiru** (wydana została w 1880 roku przez Towarzystwo Rozpowszechniania Greckiej Nauki). Prowadził badania archeologiczne i numizmatyczne.

Joanina – stolica Epiru (zdjęcie współczesne)

1873 - 1974

- Zawarł związek małżeński z **Prozerpiną Manari** (1853 – 1926), córką dyrektora liceum w **Joannie**. Małżonkowie mieszkali w Joannie a ich związek trwał ponad pół wieku. Doczekali się dziewięciorga dzieci, ale dwójka z nich zmarła w wieku dziecięcym:

Stanisław	ur. 1875 w Joannie (gimnazjum ukończył w Smyrnie, lekarz w Armii Greckiej, publikował artykuły medyczne , był też poetą)
Andromacha	ur. 1878 w Joannie) wyszła za Karola Ludwika hrabiego Potockiego)
Cecylia Eleftheria	ur. 1880 w Joannie (wyszła za prof. John'a William'a Quinn'a w USA)
Jadwiga	ur. 1882 w Joannie (wyszła za Stanisława księcia Jabłonowskiego, potomek Jabłonowskiego spod Wiednia - 1683)
Sofia	ur. 1884 w Smyrnie (wyszła za Georgiosa Papandreu, późniejszego premiera Grecji)
Aldona Safo	ur. 1892 w Atenach (wyszła za Adama Dukasa Iv/Vasilisa Romaidisa IIv)
Kazimierz	ur. 1893 w Atenach (ożeniony z Meropi Kacara, Prezydent Polsko-Greckiego Towarzystwa Handlowego).

1875 - 1879

W 1875 roku dokonał **sensacyjnego odkrycia** archeologicznego w Epirze odnalazł mityczną **Dodone**, drugą obok Delf najslawniejszą wyrocznię, gdzie kapłanki odprawiły kult przeniesiony z Egiptu. Kapłanki wyrokowały przyszłość według szumu liści świętego Dębu. Zygmunt odkrył wiele artefaktów, fragmentów starożytnych murów oraz pokaźny zbiór monet potwierdzających nazwę poszukiwanego sanktuarium.

Starożytny teatr w Dodonie

1880 – 1882

- W roku 1880 opublikował mapę etnologiczną Epiru, wnosząc istotny wkład w dotychczasowy stan wiedzy o tym rejonie
- Zygmunt i Prozerpina przeżyli katastrofę rodzinną – pod gruzami zwanego muru, w wyniku trzęsienia ziemi, zginęła dwójka najmłodszych dzieci: maleńka Klio i starszy o rok Witold.

1883 – 1887

Przekop rzeki Hermos

Zygmunt Mineyko uchodził za wybitnego inżyniera i organizatora budowy. Władze Tureckie powierzyły mu udrożnienie toru wodnego w Zatoce Smyrneńskiej. Zastosował śmiało i radykalne rozwiązanie – przekierował rzekę

Hermos (obecnie Gediz), aby miała ujście w innym miejscu zatoki – bliżej otwartego morza. Wymagało to wykonania nowego koryta rzeki o długości 16 km (Kanał Koryncki, ukończony w 1893, ma około 6 km długości). Prace trwały ponad 3 lata. Za wykonanie tego dzieła otrzymał order *Osmanije* z gwiazdą.

- W tym czasie rodzina Zygmunta zamieszkała w Smyrnie. To jedno z najstarszych miast greckich, które w tym czasie było dużym greckim centrum gospodarczym i kulturalnym na półwyspie małaazjatyckim, pozostającym od 1415 roku pod panowaniem tureckim. Według zapisków Zygmunta lata pobytu w Smyrnie należały do najszcześniejszych w jego rodzinie.

Panorama Smyrny pod koniec XIX wieku

1888

Odwiedziny Rodziny

Zygmunt spotykał się w Jassach (Rumunia) z matką Cecylią, bratem Eustachym i siostrą Rozalią, których nie widział od ponad 20 lat - Imperium Rosyjskie okupujące tereny dawnej Rzeczypospolitej nadal było dla niego zamknięte.

1889 - 1890

- Został Prezesem Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Weteranów Polskich w Turcji.

1891 - 1895

- Wobec zaostrzenia stosunków grecko – tureckich, Zygmunt Mineyko w 1891 roku poddał się do dymisji, przeniósł się z rodziną do wolnej Grecji i zamieszkał w **Atenach** a po jakimś czasie w **Patrze**, gdzie Zygmunt kupił dom przy placu Ypsilon Alonia. Został głównym inżynierem w **Ministerstwie Robót Publicznych wolnej Grecji**. Organizował i nadzorował inwestycje hydrotechniczne.

1896

- Uczestniczył z zespołem w przygotowaniu starożytnego stadionu ("Kalimarmaro") w Atenach do **pierwszej nowożytnej Olimpiady** w 1896 w Atenach. Podczas Olimpiady **Ateny'1896** był korespondentem polskiej prasy: wysyłał materiały do krakowskiego „**Czasu**” i „**Dziennika Polskiego**” we Lwowie. Już wcześniej i potem zamieszczał w polskiej prasie artykuły na temat sytuacji w Grecji. Także występował w sprawach polskich w Grecji, zarówno w prasie jak i w kontaktach osobistych.
- Syn **Stanisław** został **zwycięzcą olimpijskiego konkursu poetyckiego**. Studiował medycynę w Paryżu.
- Zygmunt został członkiem **Komisji Wykonawczej Rządu Greckiego ds. Krety**.

1897

- Na Krecie wybuchło powstanie antytureckie i doszło do **wojny między Grecją a Turcją** (17.04-4.12 1897). Zygmunt zgłosił się na ochotnika do wojska greckiego, walczył w korpusie tesalskim pod greckim generałem o nazwisku **Smolenskis**. Zygmunt został szefem sekcji topograficznej w Sztabie Generalnym. Grecja wojnę niestety przegrała, ale Kreta otrzymała autonomię (1898 – autonomia, 1913 przyłączenie do Grecji).

1900

- Umarła w Polsce matka Zygmunta Mineyki – **Cecylia Mineyko**.

1907

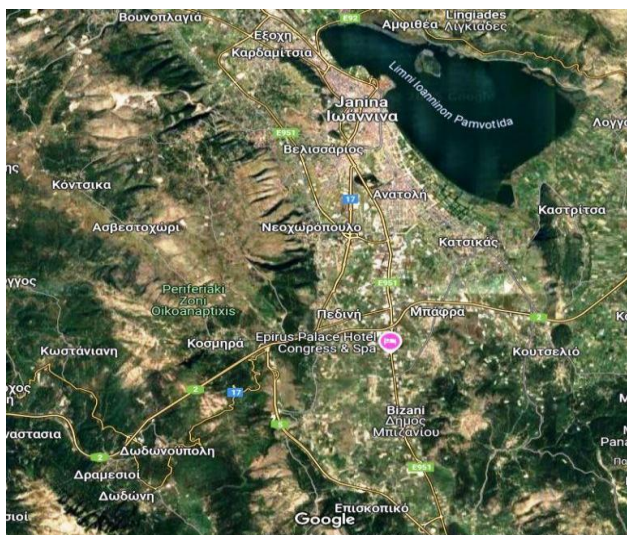
- Córka **Sofia**, pierwsza studentka na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Ateńskiego wzięła udział w strajku, podczas którego poznaje **Georgiosa Papandreou**, późniejszego jej męża. Opiekuje się nim podczas aresztowania. Pobiorą się dopiero w 1913. Narzeczeństwo będzie więc dość długie i zaowocuje prawie setką „płomiennych” listów, na podstawie których zrealizowano trzy częściowy film w telewizji greckiej ERT z 1990: *Akrywi mou Sofia* (tłum. *Moja wierna Zofia*). Rodziny Mineyków i Papandreou, w tym czasie mieszkają w Patras.

- Odwiedził w Grecji rodzinę Zygmunta - **Lucjan Rydel**, poeta z Krakowa (uwiecznił go Wyspiański w „Weselu”). Tak opisał to spotkanie w Przeglądzie Powszechnym po powrocie do Krakowa:
...Nie trudno było mi go znaleźć, bo tam wiedzą wszyscy, gdzie mieszka stary Mineykos i jego syn Stanislaos. W tym polsko-greckim domu doznałem serdecznego przyjęcia. Krępy, krzepki staruszek powitał mnie jak najbliższego krewniaka...

1910

- Parlament grecki, na uroczystej sesji, w uznaniu zasług przyznał Zygmunтови Mineyce tytuł **Honorowego Obywatela Grecji**.
- Zygmunt poparł nowo powstałą Partię Liberalną Eleftheriosa Venizelosa, który w 1930 złożył wizytę w Polsce.

W pierwszej Wojnie Bałkańskiej (8.10.1912 - 30.5.1913) Grecja odzyskała Epir, Macedonie i Trację Zachodnią. O losach tej wojny zdecydowało opanowanie **Joaniny** i twierdzy **Bizani**. Zygmunt Mineyko jako oficer Greckiego Sztabu Generalnego był głównym autorem planu zdobycia Joaniny w Epirze. Joannina była broniona (od strony południowej) silnie ufortyfikowaną turecką twierdzą Bizani. Jako kartograf, znający dobrze Epir zaprojektował obejście twierdzy od strony zachodniej i dotarcie doliną Dodony do **Pedini** (tuż przed Joaniną). Następnie przecięto kable telegraficzne łączące kwatery **Enasta Pashy** z twierdzą Bizani. W efekcie tych działań nastąpiła kapitulacja wojska tureckiego i wyzwolenie Joaniny i twierdzy Bizani (21 lutego 1913).

Lokalizacja twierdzy Bizani i prawdopodobny kierunek natarcia

- Koło Joaniny zginął kuzyn Zygmunta z Litwy - Antoni Mineyko, który przyjechał walczyć za Grecję. Koło Salonik zginął też zięć, mąż Aldony Safo - Adam Dukas. Aldona będzie potem dłuższy czas zamieszkiwała z wiekowymi już rodzicami.

Kapitulacja wojsk tureckich w Joanninie

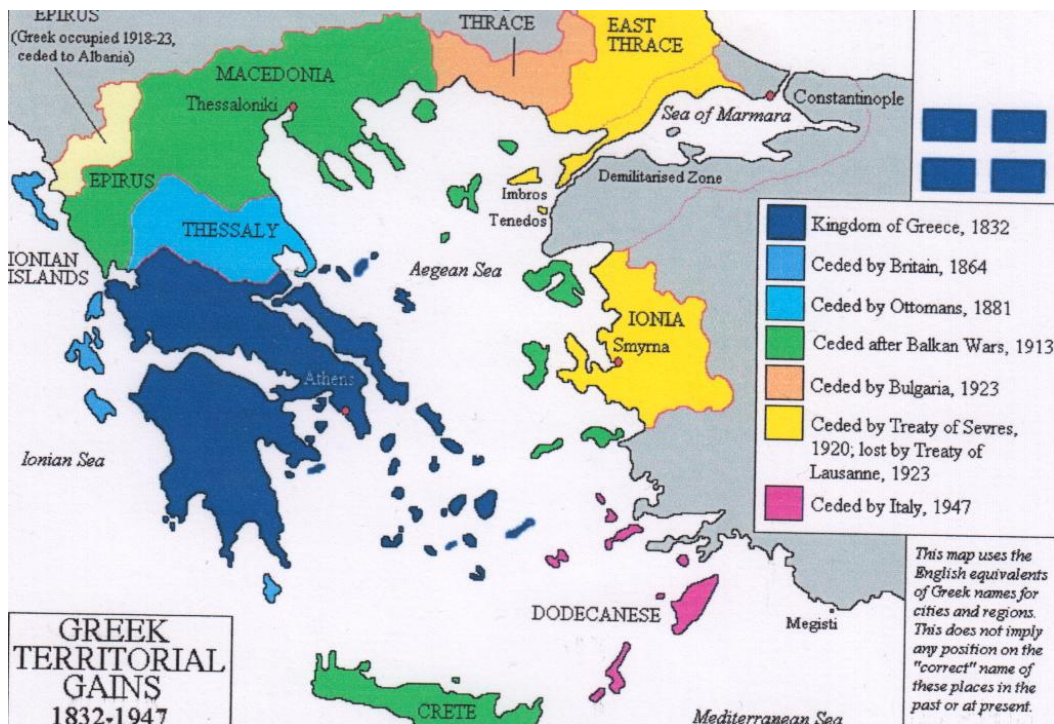

Andrzej Nowicki na ruinach twierdzy Bizani („Z Wilna na Olimp”)

- Gazeta *Patris* pisze:

..Zygmunt Mineyko wiedziony uczuciem miłości dla drugiej swej ojczyzny, Grecji, potrafił zmusić oblegających Joanninę, by zastosowali się do jego wskazówek, jak się okazało, niezbędnych do zdobycia miasta...

- W 1922 Zygmunt otrzymał od Króla Konstantyna I order zasługi – **Złoty Krzyż Orderu Jerzego I**

Rozwój terytorialny państwa greckiego

- W roku 1913 zawarli związek małżeński: córka Sofia i jej kolega z Uniwersytetu Ateńskiego - **Georgios Papandreou (1888-1968)**, który w tym czasie był szefem biura E. Wenizelosa, a kilka lat później, w 1919, został gubernatorem wyspy Chios. Po drugiej wojnie światowej był dwukrotnie **Premierem Grecji**: w 1963 i 1964-65.

Georgios Papandreou, Stanisław, Prozerpina, Kazimierz, Zygmunt i Sofia

1914 -1916

- Z zapisków wynika, że Zygmunt Mineyko powitał z radością wybuch wojny między mocarstwami - zaborcami, które dokonały rozbioru Rzeczypospolitej; był pewien, że wyłoni się z niej niepodległa Polska:

...posiadająca prawa wolnościowe na całym obszarze zamieszkałym przez naród, odrzucająca zasadę posiadania niewolników i ciemnienia ościennych narodów...

- Grecja w trakcie I wojny światowej podzielona była na dwa obozy: zwolenników Ententy, z premierem **Venizelosem** na czele, i zwolenników państw centralnych, skupionych wokół króla **Konstantyna I**. Ostatecznie kraj przystąpił do wojny po stronie Ententy w czerwcu 1917 roku, po zamachu stanu i detronizacji króla.
- Syn Stanisław ukończył w 1915 studia medyczne w Paryżu i został dyrektorem szpitala dziecięcego w Patras, ale po przystąpieniu Grecji do wojny po stronie Ententy udał się do Salonik, gdzie pełnił służbę wojskową, jako lekarz w randze porucznika. Pozostała rodzina Zygmunta przeniosła się z Patras do Aten.
- Zygmunt wraz z zięciem Georgiosem Papandreou i synem Stanisławem, aktywnie poparli liberalną i antyniemiecką politykę E. Venizelosa w czasie I Wojny Światowej i przyczynili się do pierwszej detronizacji króla Konstantyna (Król Grecji 1913-17 i 1920-22). W następnych latach zwolennicy Króla odzyskali jednak władzę i rodzina Zygmunta doznała wielu szykan ze strony zwolenników Króla. W 1915 roku rozpoczął pisanie **”Kroniki ważniejszych wypadków w Grecji”** – 42 tomy, następnie **„Grecja, Albania a Epir”** – 2 tomy oraz **„Tępienie rasy helleńskiej przez Turków”** – 5 tomów. Cały ten dorobek pisarski Zygmunt przekazał w postaci rękopisów bibliotece UJ.

1917 - 1918

- W wieku 77 lat doznał w 1917 roku zawału serca i przechodzi na emeryturę. Sytuacja polityczna w tym czasie w Grecji – Wojny Bałkańskie i Pierwsza Wojna Światowa - spowodowały wiele zawirowań, w których był uwikłany nie tylko on, jako wysokiej rangi urzędnik państwowy oraz oficer Armii Greckiej, ale także jego rodzina, wywarły niewątpliwy wpływ na jego stan zdrowia.

1919 – 1920

- Córka Sofia z mężem Georgiosem Papandreou (gubernator) mieszkali na wyspie Chios, gdzie na świat przychodzi ich jedyny syn – **Andreas Papandreou (1919-1996)**, najwybitniejszy polityk drugiej połowy XX wieku w Grecji, ulubiony wnuczek dziadka Zygmunta.

Gdy Andreas będzie miał trzy lata, dziadek Zygmunt zanotuje:

„...trzyletni syn Zofii, a wnuk nasz, jest podobny do mnie zupełnie – co udowodniło, że rasa litewska przeważała grecką, którego nadzwyczaj kochała i pieściła moja żona, którego odznaczał się inteligencją ponad wiek jego jeszcze tak mały...”

- Koniec I Wojny Światowej w Grecji (1918) nie oznaczał pokoju powszechnego. Podobnie jak w Polsce także w Grecji nadal trwały walki o granice, o dawne ziemie zabrane przez ościennie mocarstwa - nie tylko przy stołach negocjatorów. Wybuchła nowa wojna z Turcją (1919-22). Zygmunt, już emeryt z dolegliwościami sercowymi, był tylko obserwatorem wydarzeń.

1921- 1922

- Wiosną dochodzi do aresztowania najpierw zięcia Georgiosa Papandreou a potem syna Stanisława. Zwolennicy Króla tryumfują. Rodzina Zygmunta przeżywa trudne chwile.

Zygmunt i Prozerpina Mineykwie z córką Aldoną przed swoim domem w Atenach (1921)
Prawnuk Zygmunta mieszkał w tym domu do 1990 roku a w roku następnym został sprzedany

- Staraniem mecenasa Aleksandra Kwiatkowskiego Zygmunt Mineyko **15 lipca 2021** roku w Ambasadzie Polskiej w Atenach otrzymuje krzyż **Virtuti Militari V klasy**.
- W połowie września 1922 małżonkowie Mineyko przybyli do Wilna. Zygmunt czyni starania o przekazanie Uniwersytetowi Stefana Batorego zbioru starożytnych greckich monet (140 egzemplarzy) wraz z 3-tomowym traktatem o numizmatyce.

1923

- 24.2.2023 Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie przyznaje Zygmunutowi Mineyce, w uznaniu zasług w przedmiocie badania starożytnego świata helleńskiego, tytuł **Honorowego Doktora Filozofii**, w gronie siedmiu weteranów Powstania Styczniowego (1863).
- Z okazji 60 rocznicy Powstania Styczniowego, Mineyko został awansowany na stopień pułkownika weterana w stanie spoczynku oraz odznaczony **Krzyżem Walecznych**. Otrzymał też mundur galowy pułkownika weterana.

Od lewej: Karolina Jabłonowska (1906-56), Prozerpina, Zygmunt, córka Jadwiga, Teresa Jabłonowska, z tyłu: nn, Zofia Jabłonowska, nn, Maria Jabłonowska (1907-78)

1924

- 15 listopada umiera na gruźlicę pierworodny syn Zygmunta – Stanisław, Spoczywa w tym samym grobie, w którym spocznie rok później jego sławny Ojciec – Na Cmentarzu Zasłużonych w Atenach.

1925 – 1926

- 2 maja 1925 odwiedził Mineyków **Jan Parandowski**. Tak zanotował to spotkanie:

„...Nazajutrz spotkałem go na mieście. Był w mundurze weteranów powstania z odznakami pułkownika i Krzyżem Virtuti Militari. Od razu mnie poznał ale po kilku słowach zmarszczył się i spojrzał na mnie surowo: To pan zapomniałeś jaki dzień dziś mamy? Idę złożyć moje uszanowanie posłowi Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 3.Maja...”

Tutaj spoczywa z Witna z Polski ZYGMUNT MINEYKO, który był przez 18 lat naczelnym inżynierem Epiru i Tessalii. Dał plany do zwycięstwa i do upadku Bizancji. Fot. z 1998 r.

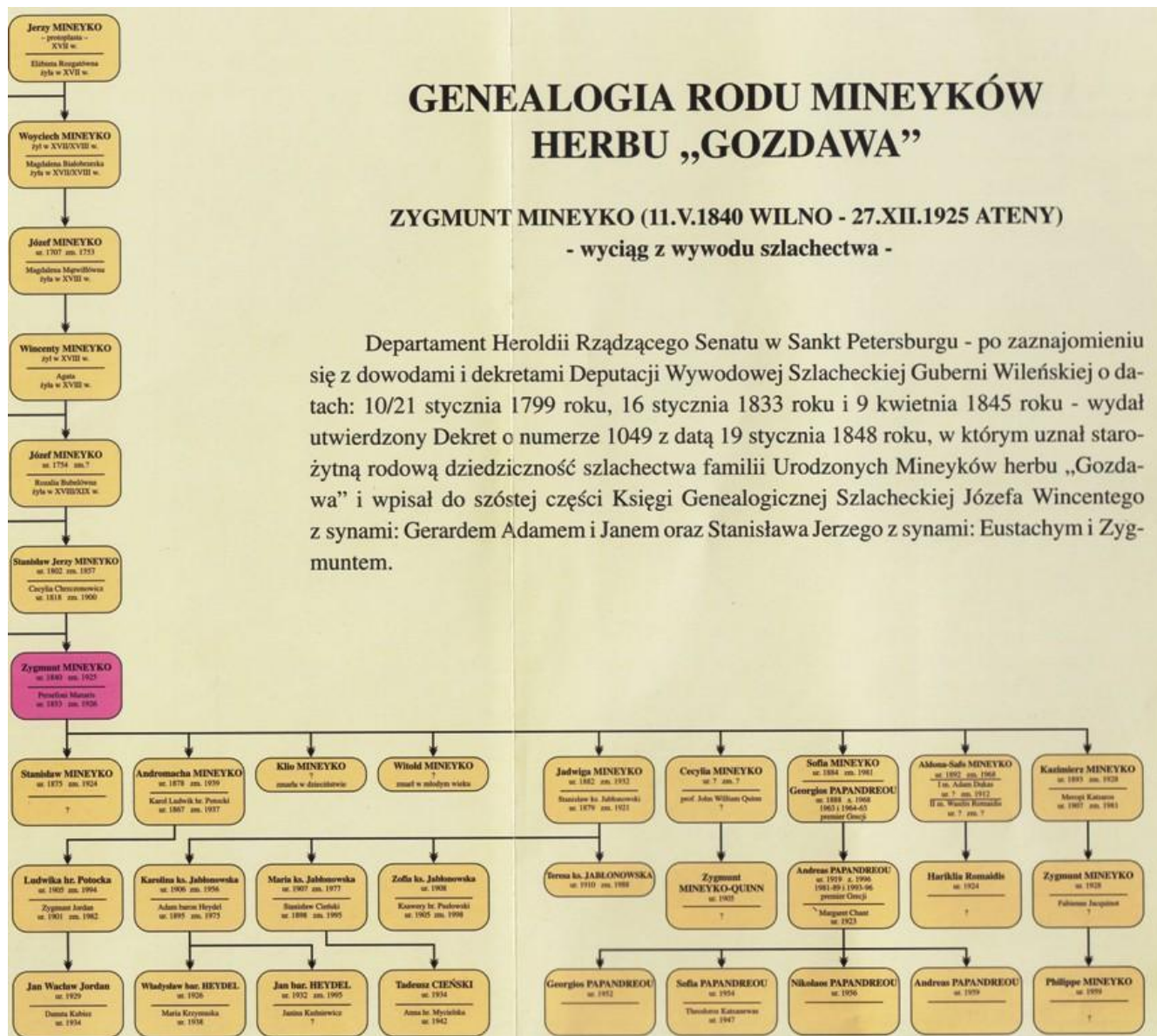
- 27 grudnia w Atenach nadszedł kres długiego i aktywnego życia seniora rodu – Zygmunta Mineyki, • **pierwszego obywatela Europy** bo zasłużonego dla czterech państw i narodów: Litwy, Polski, Francji i Grecji, walczącego bronią (powstaniec i żołnierz) i pracą (inżynier-budowniczy) o ich wolność i pomyślność: nigdy nie tracąc swojej tożsamości narodowej.

Umiera na rękach ukochanej swojej wnuczki – **Luni Potockiej Jordan**. Był poliglotą, znał litewski, polski, grecki, angielski, francuski, rosyjski, białoruski i turecki.

Pochowany został na **Cmentarzu nr 1** w Atenach (ateńskie Powązki).

- W następnym roku (1926) odchodzi do Pana długoletnia towarzyszka życia Zygmunta Mineyki - **Persefoni Manari**.

- W grobowcu spoczywają także dwaj jego synowie: Stanisław i Kazimierz, żona Persefoni, Witold Spiridon, córki Cecylia i Sofia oraz ukochana wnuczka Lunia Potocka Jordan.

Syn **Stanisław** (1875-1924). Po studiach medycznych w Paryżu został dyrektorem szpitala dziecięcego w Patras. Uzyskał doktorat z medycyny z zakresu pediatrii. W czasie wojny, jako lekarz służył w armii Greckiej. Opublikował wiele prac z zakresu medycyny, jak również kilka tomików wierszy. Będąc lekarzem w greckiej armii w czasie wojen bałkańskich zaraził się gruźlicą i zmarł przedwcześnie, bezpotomnie w Salonikach. Ojciec Zygmunt z satysfakcją wysyłał do Polski egzemplarze greckich gazet z utworami poetyckimi syna.

Syn **Kazimierz** (1893-1928). Działał w różnych organizacjach gospodarczych polonijnych. Był prezydentem polsko-greckiego towarzystwa handlowego w Atenach. Ożeniony z Meropi Katsaro (1907-1981), córką redaktora „O Kopanos” w Smyrnie. Mieli syna imieniem Zygmunt, a ten syna o imieniu Filippos (1959). Filip i Elizabeth pobrali się w 1989 roku w Paryżu i rozwiedli w 1998 roku. Mają dwoje dzieci: Aleksandros i Eleonora. Filip mieszka i pracuje w Atenach. Jest dyrektorem do spraw sprzedaży greckiej wersji pisma

amerykańskiego, „Scientific American”.

Córka **Cecylia**. Większość swego życia spędziła w Stanach Zjednoczonych. Wyszła za profesora **John'a Wilhelma Quinn'a**, Irlandczyka ze starej irlandzkiej rodziny książęcej. Był on profesorem na Uniwersytecie Waszyngtońskim. Mieli syna Zygmunta.

Córka **Aldona-Safo** (1892-1968) wyszła za oficera greckiej armii, Livertana, który zginął w I Wojnie Bałkańskiej. Po kilkunastu latach wyszła za Heraklisa Romaidisa. Do końca mieszkała z rodzicami w Atenach na ulicy Parnithos 23.

Córka **Jadwiga** (1886-1932), wyszła za mąż za **księcia Stanisława Jabłonowskiego (1879—1921)**, który był bezpośrednim potomkiem polskiego dowódcy husarii i artylerii w bitwie pod Wiedniem, 12 sierpnia 1683 roku. Po ślubie z dwoma córkami, Marią i Karoliną Opuściła Patrę (1907) zamieszkała w siedzibie rodowej męża w Bursztynie, na dawnych ziemiach Rzeczypospolitej (obecnie zachodnia Ukraina) Pałac w 1944 roku został zburzony a rodzina przeniosła się do Krakowa.

Księżna Jabłłowska z Mineyków z córkami: od lewej: Teresa, Zofia, Karolina i Maria

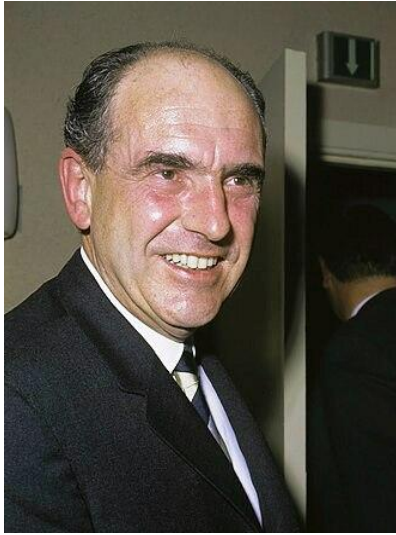
Pałac w Bursztynie. Fot. sprzed 1939 r.

Córka **Andromacha** (1878-1939) urodzona w Joanninie, wyszła za mąż za **hrabiego Ludwika Potockiego**. Należał on do słynnej rodziny Potockich, która na przestrzeni 200 lat wydała nie mniej niż 35 senatorów, trzech hetmanów i jednego Hetmana Polnego. (Krzysztof Mineyko). Kilka lat po ślubie Andromacha i Ludwik z małą Lunią (Ludwika 1905-1994) opuścili Patras i wyjechali do swojej posiadłości w Piątkowie koło Wąbrzeźna pod zaborem pruskim a po śmierci męża Ludwika Potockiego, Andromacha z córką Lunią (Ludwiką) przeniosła się do posiadłości w Olszanach koło Tarnowa w Galicji. Andromacha zmarła w Austrii. Lusia wyszła za Zygmunta Jordana (1901-1982). Podczas Drugiej Wojny Światowej przebywała w Polsce. Z Polski wyjechała wraz z synem w czerwcu 1945 do Grecji, do Aten. Mówiła płynnie po grecku, polsku, angielsku, francusku, niemiecku i rosyjsku. Zmarła 16 lipca 1994 roku w Atenach. Jest pochowana w grobowcu rodzinnym Mineyków w Atenach.

Córka **Sofia** (1884-1981) Ukończyła filozofię na Uniwersytecie Ateńskim (doktorat w 1910) i tam spotkała (1907) a potem weszła w związek małżeński (1913) z **Georgiosm Papandreou** (1888-1968). Obydwie rodziny mieszkają w Patras. W 1919 na Chios, gdzie Georgios był Gubernatorem wysp egejskich (1917-1920), doczekali się syna Andreasa. Po rozpadzie ich małżeństwa (1926) sama wychowuje syna. Mąż jednak do końca opiekuje się Sofią i synem oraz ułatwia mu karierę polityczną. Sofia umiera 27.08 1981 roku w Atenach. W ciągu całego swego długiego życia (97 lat) doznaje wiele egzystencjalnych zmian, ale zostawia po sobie dwa pokolenia wybitnych polityków greckich („dynastia Papandreou”).

Syn Sofi **Andreas (1919-1996)**. Studiował prawo na Uniwersytecie Ateńskim.

W 1940 emigruje do Ameryki (Sofia w 1952). W 1943 otrzymuje doktorat na Uniwersytecie Harvarda z ekonomii. W 1959 wraca do Grecji z żoną Margaritą Chant i dziećmi: **Giorgosem (1952)**, **Sofią (1954)**, **Nikolase (1956)** i **Andreasem (1959)**. Pełni różne funkcje rządowe. W 1967 roku, po przewrocie wojskowym, jest więziony a następnie emigruje do Szwecji, a potem do Kanady.

Po upadku dyktatury czarnych pułkowników w 1974 wraca, zostaje posłem, szefem PASOK oraz pełni wielokrotnie najwyższe funkcje państwowe. W 1984 roku składa wizytę w Polsce. Podczas tej wizyty otrzymał tytuł *doktora honoris causa* na UJ (także na Uniwersytecie Humbolda w Berlinie oraz na Uniwersytecie w Bolonii).

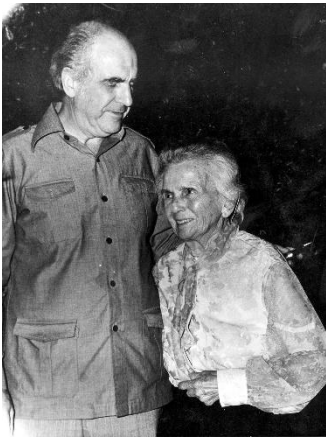

Georgios Papandreu - zięć Zygmunta Mineyki z rodziną i wnuczkami: Jorgosiem i Sofią. Fot. z 1964 r.

Sofia z Mineyków Papandreu z wnuczkami.

„Dynastia” Georgiosa Papandreu i Sofii z Mineyków w Grecji

OPISANIE HERBU

Herb „Gozdawa” przedstawia w polu czerwonym dwie białe lilie, jedna do góry, druga na dół, tak ze sobą spojone złotym pierścieniem, jakby jedną lilią były. Nad hełmem - w koronie - rozłożony wachlarzowato ogon pawi, a na nim także lilie. Lilia symbolizuje godło niepokalanego rycerstwa, a pawie pióra: wiarę, męstwo i mądrość.

Jest to jeden z najstarszych herbów polskich, którego powstanie określa się na rok 1090, kiedy to Władysław Herman rycerza Krystyna z Gozdawy obdarzył tym herbem za czyny walczne.

GOZDAWA

ŹRÓDŁA Z KOMENTARZEM

1. **Andrzej Nowicki: Z Wilna Na Olimp. Poznań 2003**
Kompletna biografia Zygmunta Mineyki napisana przez prawnuka Eustachego, brata Zygmunta, na podstawie pamiętników, listów oraz innych rękopisów ZM, zdeponowanych w bibliotece UJ.
2. **Zygmunt Mineyko: Z tajgi pod Akropol. Wspomnienia z lat 1848-1866. Pax 1971.**
Profesjonalne opracowanie rękopisu pamiętnika ZM przez E. Kozłowskiego i K. Olszańskiego z przypisami i skorowidzami.
3. **Gościwit Malinowski: Hellenopolonica. Wrocław 2019.**
Profesor filologii klasycznej Uniwersytetu Wrocławskiego szczegółowo opisuje perturbacje związane z odkryciem Dodony, z którego wynika, że głównym odkrywcą Dodony jest Zygmunt Mineyko. Natomiast na stronach Wikipedii wymieniany jest tylko K Karapanos.
4. **Stan Draenos: Andreas Papandreou: The Making of a Greek Democrat and Political Maverick. Londyn 2012.**
Zarys biografii Andreeasa Papandreu, wnuka Zygmunta Mineyki.
Recenzja wydawcy:
Grecja w latach 60. XX wieku wydała na świat jednego z najbardziej kontrowersyjnych polityków Europy w okresie powojennym. Sprzeczna polityka Andreeasa Papandreu wyrosła z jego pełnego konfliktów ponownego zaangażowania się w Grecję w latach 60. XX wieku. Powróciwszy do Aten po 20 latach w USA, gdzie był wschodzącym członkiem amerykańskiego liberalnego establishmentu, Papandreu stworzył zorientowaną na reformy społeczne, nacjonalistyczną politykę w Grecji, która ostatecznie postawiła go w konflikcie z amerykańskim establishmentem polityki zagranicznej i uczyniła go głównym celem proamerykańskiego zamachu stanu w 1967 roku. Czczony przez wielbicieli i pogardzany przez swoich przeciwników z równą pasją, Papandreu, wykształcony na Harvardzie, nie pozostawił po sobie jasnej odpowiedzi na pytanie, kim był i co reprezentował. Andreas Papandreu opisuje wydarzenia, zmagania i idee, które zdefiniowały dramatyczną, pełną intryg transformację człowieka w modernizatora charakterów i okoliczności, która doprowadziła do kontrowersyjnej, ale mającej ogromne konsekwencje polityki Papandreu.
5. **Fredy Germanosa: My Accurate Sofia. Ateny, 1985** oraz film 3 częściowy paradokumentalny ERT 1 (60 min) w sezonie telewizyjnym 1990-1991 na podstawie książki F. Germanosa.
Scenariusz napisał Fredy Germanos, a reżyserem był Diagoras Chronopoulos, muzykę skomponował Giorgos Hatzinasios. Giorgos Kimoulis. W filmie zagrał Georgiosa Papandreou (lata późniejsze zagrał również Andreeasa Papandreou. Eleni Kourkoula wcieliła się w rolę Sofii Mineikou a Petros Fyssoun w Zygmunta Mineyko.
6. **Krzysztof Mineyko (prawnuk brata Zygmunta – Eustachego zamieszkały w Toronto): The Mineyko Genealogy Journey of Self! 24.03.2002.**
<http://www.interlog.com/~mineykok/home.html>
Duża ilość podstron jest już niedostępna w sieci.
7. **Olga Hirsch Dyczek” Zygmunt Mineyko (1840-2025). Portal Stowarzyszenia Historyków Starożytności (1984).**
Autorka (1936-1993), badaczka antyku i wykładowca na UJ poddała szczegółowej analizie wkład Zygmunta Mineyki w badanie starożytnej Dodony, przywracając mu należne miejsce w historii nauki.
8. **WWW. Portal „Polonika”: Grób Mineyki w Atenach**
<https://polonika.pl/polonik-tygodnia/grob-mineyki-w-atenach>
9. Internetowy Katalog Monet: Mineyko Zygmunt, Mineyko Stanisław
<https://www.katalogmonet.pl/Newsy-numizmatyczne/Poczet-wybitnych-numizmatyk%C3%B3w-polskich>
10. **„COLLER”**
<https://thecaller.gr/xronomixani/spanio-ichitiko-ntokoymento-tis-s-mineiko-gia-ton-g-papandreoy-otan->

[moy-zitise-diazygio-eklapsa-elega-tha-metaniosei-kai-tha-epistepsei/\)](#)

Strona z zapisem dźwiękowym rozmowy Sofii Papandreu z Mineyków z byłym mężem i synem w latach 60.

11. **Tadeusz Konwicki: "Kompleks polski**, wydana w „Zapisie” 1977.
Rozważa między innymi epizod starcia z Moskalami i pojmania Zygmunta Mineyki w Powstaniu Styczniowym.
12. **WWW. Iefimerida: Ο αριστοκράτης Ζιγκμουντ Μινέικο: Ποιος ήταν ο προπάππος του Γιώργου Παπανδρέου [εικόνες]**. Dostęp: 21.07.2025.
<https://www.iefimerida.gr/news/180673/o-aristokratis-zigkmoynt-mineiko-pois-itan-o-propappoys-toy-giorgoy-papandreoy-eikones>
13. **Marian Kałuski: Polacy w Grecji**. Polsko –Polonijna Gazeta Internetowa *Kworum*. 4.12.21.
Dostęp 1.07.25: <https://www.kworum.com.pl/>
Syntetyczny przegląd historii Grecji i relacji polsko-greckich. Sylwetki dwóch oficerów w otoczeniu Króla Grecji – Konstantyna podczas I Wojny Bałkańskiej: Mineyki i Kalińskiego. Brak informacji o ich wzajemnych relacjach. Liczne błędy i nieścisłości. Na uwagę zasługuje historia numizmatyki, w której odnotowano udział Zygmunta Mineyko.